

Vprašanja političnim strankam; volitve v DZ 2026 – Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

Splošno

Katera področja v Sloveniji je po vašem mnenju najbolj treba urediti? Opredelite tri najpomembnejše rešitve na področjih, za katera menite, da so spremembe nujne.

Slovenija za pot naprej potrebuje dogovor. Potrebuje dogovor o prihodnosti, ki bo dolgoročno zagotovil mir, razvoj in blaginjo.

Socialni demokrati razumemo, da je v času velikih sprememb nujno, da Slovenija doseže družbeno soglasje o svoji prihodnosti. Čas je, da nastavimo svojo strateško smer, odpravimo notranje ranljivosti in izboljšamo učinkovitost države, da velike spremembe uporabimo kot pospeševalnik za potrebno družbeno transformacijo, usmerjeno v doseganje naših strateških ciljev: miru, razvoja in blaginje.

Ljudem moremo vrniti zaupanje v varno prihodnost. Ustvariti moramo gospodarstvo v dobro vseh. Ter ljudem zagotoviti socialno varnost čez vse življenje.

Katere javne storitve v naši državi so za vas najpomembnejše in zakaj? Na kakšen način nameravate izboljšati učinkovitost, kakovost in dostopnost do njih? Navedite konkreten ukrepe.

Za Socialne demokrate so najpomembnejša področja javnih storitev v Sloveniji javno in kakovostno šolstvo in zdravstvo.

Zavzemamo se za univerzalno in pravočasno dostopnost do osebnega zdravnika, ginekologa, pediatra in zobozdravnika v javnem zdravstvenem sistemu, z močnim primarnim zdravstvom kot temeljem kakovostne zdravstvene oskrbe. Smo vztrajen zagovornik in branik javnega zdravstva. Zagovarjamo učinkovito skrajšanje čakalnih vrst ter krepitev primarnega zdravstva, izboljšanje položaja družinskih zdravnikov, večjo dostopnost ginekološke in pediatrične oskrbe. Podpiramo pravične prispevke za zdravstveno zavarovanje in vlaganja v javni zdravstveni sistem. Okrepili bomo primarno zdravstvo z dodatnimi kadri in boljšimi pogoji dela (administrativno razbremenitvijo) ter tako izboljšali dostop do osebnega zdravnika, ginekologa, pediatra in zobozdravnika. Ustrezno bomo omejili škodljive dvojne prakse, digitalizirali zdravstveni sistem ter vlagali v javno zdravstveno infrastrukturo za skrajševanje čakalnih dob.

Zavzemamo se za kakovostno in ustvarjalno javno šolstvo ter za boljši družbeni, strokovni in materialni ter avtonomni položaj učiteljic in učiteljev kot ključnih nosilcev podajanja znanja in s tem razvoja družbe. Zagovarjamo prenovo izobraževalnih programov, metod in pristopov, da nove generacije opremimo z znanji za prihodnost. Povečali bomo javna vlaganja v izobraževanje ter izboljšali plače in pogoje dela (razbremenitev administracije) učiteljev in vzgojiteljev. Za ustrezno kadrovske strukturo šolstva bomo pripravili nacionalno kampanjo "Postani učitelj". Zagotovili bomo brezplačno javno šolo, dostopno vsem, ter pripravili program postopne uvedbe brezplačnega vrtca za vse.

Prepričani smo, da moramo hkrati dodatno pozornost nameniti tudi javni stanovanjski gradnji. Slovenija potrebuje rešitve za bivanje za mlade, družine in starejše. Potrebujemo izvedbo načrta za izgradnjo javnih najemnih stanovanj in aktivacijo praznih, neizkoriščenih stanovanj. Zgraditi je potrebno domove za študente, da študentom zagotovimo dostopno ponudbo bivanja. Z vlaganji v domove za starejše moramo povečati kapacitete za institucionalno oskrbo starejših.

Kako je po vašem mnenju na splošno gledano mogoče izboljšati položaj delavk in delavcev v Sloveniji? Navedite tri ukrepe ali rešitve, ki jih boste predlagali na tem področju.

Boj za pravico vseh do dela in pravice, ki izhajajo iz dela, ostaja temeljno poslanstvo socialne demokracije. Danes smo soočeni s številnimi spremembami, ki zadevajo vprašanja prihodnosti dela: prekarnost, delo na daljavo, zmanjševanje socialne varnosti, robotizacija, digitalizacija, pravica do odklopa zaradi nedefiniranega delovnega časa, in druge tehnološke spremembe, porast brezposelnosti, izkoriščanje zaposlenih in velika segmentacija pravic in zaščita zaposlenih, spreminjanje poslovnih modelov, platformno delo, usoda vrste gospodarskih sektorjev in kriza sindikaliziranosti.

V prihodnjih letih bodo na položaj delavcev vplivali trije ključni trendi, ki zaznamujejo trg dela: ugodna gospodarska rast ob zadovoljivih mednarodnih razmerah, staranje delovne sile, kot posledica neugodnih demografskih sprememb ter hitro uvajanje novih tehnologij, ki jih narekujeta digitalni in zeleni prehod. Že danes se soočamo s strukturnim pomanjkanjem delovne sile, saj je novih prvih iskalcev zaposlitve vsako leto manj kot tistih, ki trg dela zapuščajo zaradi upokojitve. V bližnji prihodnosti pa lahko pričakujemo tudi strukturno neskladje med znanjem in veščinami delavcev ter potrebami delodajalcev, ki jih bodo narekovali nova digitalna tehnologija, umetna inteligenca in zeleni prehod.

Čeprav so trenutne razmere na trgu dela ugodne, saj beležimo rekordno visoko zaposlenost in zgodovinsko nizko brezposelnost, to samo po sebi še ne pomeni višjih plač ali izboljšanja pravic iz dela. Zato bodo boj za delavske pravice, pošteno plačilo in delavsko soupravljanje ostali ključne naloge socialne demokracije.

V prihodnjih letih bo potrebno posebno pozornost nameniti odpravi prekarnosti, saj je bilo reševanje tega problema doslej izjemno zapostavljeno. V skladu z novo evropsko direktivo bo treba zagotoviti najvišjo stopnjo zaščite pravic delavcev, zaposlenih prek različnih oblik platformnega dela, ter oblikovati pravno podlago za prostovoljno uvedbo 32-urnega delovnika, s ciljem, da bi ta postal čim bolj razširjena praksa med podjetji.

Kako se po vašem mnenju lahko izboljša položaj mladih v državi? Navedite tri ukrepe.

Mladi so med najbolj ogroženimi skupinami na trgu dela. V Sloveniji se še vedno soočamo s prehodnostjo zaposlitev, prekarizacijo, slabim dostopom do kakovostnega poklicnega usposabljanja in pomanjkanjem dolgoročnih kariernih perspektiv. Zavzemamo se za dostojno delo za vse mlade – z varnimi, plačanimi, trajnostnimi zaposlitvami, ki omogočajo neodvisnost, osebni razvoj in aktivno državljanstvo.

Izboljšanje zaposlitvenih možnosti za mlade zahteva široko in usklajeno prizadevanje vseh zainteresiranih strani. Zaposlovanje mladih ne sme biti prepuščeno zgolj trgu. Potrebujemo močno vlogo države, ki z javnimi politikami usmerja razvoj v smeri socialne pravičnosti. Makroekonomska politika mora vključevati proticiklične mehanizme, ki blažijo krize in ustvarjajo delovna mesta, še posebej za mlade. Poleg tega je nujno okrepiti vlogo mladih in jih vključiti v oblikovanje politik zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in podjetništva.

Hkrati poudarjamo pomembnosti aktivne stanovanjske politike za izgradnjo javnih najemnih stanovanj in povečanja kapacitet javnih študentskih domov.

Kakšen je vaš odnos do nadaljnje integracije Evropske unije? Kako vidite vlogo Slovenije pri tem? Slovenija mora voditi načelno, verodostojno in odgovorno zunanjo politiko, ki si prizadeva za pravičen in trajen mir, varnost v Evropi in svetu. Temeljiti mora na vključenosti, odgovornosti, varnosti, odličnosti in znanju. Hočemo EU, ki bo močna, pametna, solidarna ter bo gradnik globalne družbene pravičnosti. Nasprotujemo vsem poskusom razgradnje multilateralnega reda temelječega na mednarodnem pravu, mednarodnih institucijah, sodiščih in kršitvam človekovih pravic. Nasprotujemo delitvam in šibitvi EU ter zmanjševanju njene vloge kot akterke miru, sodelovanja in progresivnega razvoja mednarodnih standardov in norm. Vodili bomo oblikovanje širokega soglasja o zunanjepolitičnih vprašanjih. Zagovarjali bomo učinkovit multilateralizem, mirno in solidarno

reševanje globalnih izzivov ter aktivno vlogo Slovenije v razširjeni Evropi in po svetu. Zavzemali se bomo za okrepljeno in tesneje povezano evropsko skupnost, ki temelji na skupnih vrednotah.

Aktualne razmere v svetu spodbujajo politike oboroževanja – kako boste v dilemi med maslom in topovi poskrbeli za ohranjanje in razvoj (družbene) blaginje?

Socialni demokrati nasprotujemo zniževanju proračunskih sredstev za socialno varnost v korist povečevanja obrambnega proračuna.

Svet dela

Kako gledate na prihodnost dela in na nenehno pojavljajočo se prekarnost oziroma na prekarne oblike dela? Katere ukrepe boste predlagali za zaježitev naraščanja števila prekarne oblike dela oziroma prekarnosti na splošno? Bodite konkretni.

V prihodnjih letih bo potrebno posebno pozornost nameniti odpravi prekarnosti, saj je bilo reševanje tega problema doslej izjemno zapostavljeno. V skladu z novo evropsko direktivo bo treba zagotoviti najvišjo stopnjo zaščite pravic delavcev, zaposlenih prek različnih oblik platformnega dela, ter oblikovati pravno podlago za prostovoljno uvedbo 32-urnega delovnika, s ciljem, da bi ta postal čim bolj razširjena praksa med podjetji.

Sprejeli bomo ukrepe s katerimi se bo preprečilo prekarne oblike dela in lažno samozaposlovanje. Zagotovili bomo najvišjo raven zaščite platformnih delavcev, v skladu z nedavno sprejeto evropsko direktivo o platformnem delu. Predlagali bomo enotno pogodbo o zaposlitvi.

Ali podpirate ustrežnejšo regulacijo dela prek spletnih platform? S kakšnimi ukrepi se nameravate lotiti tega področja?

Da. Sprejeli bomo ukrepe s katerimi se bo preprečilo prekarne oblike dela in lažno samozaposlovanje. Zagotovili bomo najvišjo raven zaščite platformnih delavcev, v skladu z nedavno sprejeto evropsko direktivo o platformnem delu. Predlagali bomo enotno pogodbo o zaposlitvi.

Na kakšen način bi izboljšali delovanje inšpektorata za delo? S katerimi konkretnimi koraki?

Okrepili bomo inšpekcijski nadzor nad zaposlovanjem tujcev in agencijskim delom. Tuji delavci morajo biti enakopravnem položaju z drugimi na trgu dela. preprečiti moramo njihovo izkoriščanje in socialni damping, zato je potrebno povečati učinkovitost inšpekcijskih služb.

Kaj boste storili glede revnih zaposlenih, ki kljub polni zaposlitvi živijo pod pragom revščine?

Čeprav so trenutne razmere na trgu dela ugodne, saj beležimo rekordno visoko zaposlenost in zgodovinsko nizko brezposelnost, to samo po sebi še ne pomeni višjih plač ali izboljšanja pravic iz dela. Zato bodo boj za delavske pravice, pošteno plačilo in delavsko soupravljanje ostali ključne naloge socialne demokracije. Dolgoročno pa bo ključno, da poskrbimo za ustrezno usposabljanje in pridobivanje novih znanj pri delavcih, katerih delovna mesta bodo ogrožena zaradi digitalnega in zelenega prehoda. Avtomatizacija proizvodnje in uvajanje umetne inteligence bosta imela vse večji vpliv na obstoječa delovna mesta, saj bo umetna inteligenca postopoma prevzemala rutinska in manj zahtevna opravila. Zato bo za delavce nujno, da se preusmerijo k zahtevnejšim nalogam, ki zahtevajo kreativnost, inovativnost, kritično razmišljanje in sposobnost reševanja kompleksnih problemov. Prednost bodo imeli tisti, ki se bodo osredotočili na področja, kjer bo človeško delo še vedno ostalo nepogrešljivo.

Naša naloga je ohraniti doseženo raven delavskih pravic in preprečiti, da bi bili številni zaposleni brezkompromisno potisnjeni na obrobje digitalne in zelene preobrazbe. Uvajanje novih tehnologij ne sme ustvarjati novih ali poglobljati obstoječih socialnih razlik med delavci. Posebno skrb bomo namenili starejšim delavcem, zaposlenim z nižjo stopnjo izobrazbe ter mladim, ki prvič vstopajo na trg dela brez izkušenj.

Ali podpirate prenovu metodologije za določanje minimalnih življenjskih stroškov in njihov pogostejši izračun, kar je pomembno pri vsakoletnem določanju višine minimalne plače? Na kakšen način bi prenovili omenjeno metodologijo?

Socialni demokrati zagovarjamo trajno povečevanje minimalne plače (brez dodatkov kot npr. nadurno delo). Pri tem poudarjamo, da je potrebno pri vseh zadevah iskati široko družbeno soglasje ter ga morajo odločitve (tudi npr. spremembe metodologije) biti sprejeti v socialnem dialogu s socialnimi partnerji.

Kako boste okrepili glas in vlogo delavke in delavca v družbi, svetu dela in posameznih delovnih okoljih?

Hkrati s politično demokratizacijo smo kot družba zaostali pri razvoju demokratičnih družbenih razmerij in demokracije na delovnem mestu. V večji ekonomski demokraciji vidimo premik k pravičnejšim razmerjem, pa tudi k večji učinkovitosti, produktivnosti in inovativnosti celotne ekonomije in družbe. Z večjo stopnjo ekonomske demokracije lahko presežemo konflikt med delom in kapitalom. Zato bomo podpirali razvoj ekonomske demokracije, s posebnim poudarkom na zadružništvu kot naš odgovor na brezobzirni korporativni kapitalizem. Zato bomo iskali družbeno soglasje za povečanje ekonomske demokracije, ker si prizadevamo za njuno sožitje. Ekonomska demokracije je tudi naš odgovor na družbeno neenakost, ki ga generira obstoječi kapitalistični sistem. Zato zagovarjamo koncept ekonomske demokracije, saj smo prepričani, da je človeški kapital pomembnejši od finančnega, in da moramo zato bolj zaščititi delavce, zaposlene in mlade.

Kakšno je vaše stališče glede vključevanja tujih delavcev in delavk v slovensko družbo, saj jih naše gospodarstvo nedvomno potrebuje? S kakšnimi politikami in ukrepi se nameravate lotiti vključevanja te naraščajoče skupine delavcev in njihovih družin v tukajšnji svet dela?

Okrepili bomo inšpekcijski nadzor nad zaposlovanjem tujcev in agencijskim delom. Tuji delavci morajo biti enakopravnem položaju z drugimi na trgu dela. preprečiti moramo njihovo izkoriščanje in socialni damping, zato je potrebno povečati učinkovitost inšpekcijskih služb.

Ali se strinjate, da je pomembno, da je prehod v nizkoogljično družbo tako podnebno kot tudi socialno pravičen oziroma po meri delavstva in okolja? S kakšnimi ukrepi bi to zagotovili?

Socialni demokrati zagovarjamo socialno pravičen zeleni prehod. Med drugim bomo podpirali programe vseživljenjskega učenja za pridobivanje novega znanja in veščin, potrebnih za digitalni in zeleni prehod.

Kako boste zagotovili večjo družbeno odgovornost delodajalcev?

Zahtevali bomo pošteno plačilo za vse opravljeno delo, vključno z nadurami, nočnim, nedeljskim in napotenim delom.

Aktualne razmere zahtevajo neprestane dokvalifikacije in prekvalifikacije delavk in delavcev, kljub dokajšnji ponudbi vseživljenjskega učenja pa je odzivnost prebivalstva dokaj nizka – kako boste zagotovili, da bodo delodajalci prispevali svoj delež na tem področju?

SD predlagamo, da vsaka oseba med 50. in 70. letom pridobi pravico do vavčerja za usposabljanje, ki je povezano z njegovimi/njenimi delovnimi veščinami.

Kako boste uredili implementacijo akta o umetni inteligenci v slovensko zakonodajo, da lahko delavke in delavci čim bolj ohranijo nadzor nad rabo orodij generativne umetne inteligence?

Kako sicer gledate na uveljavljanje digitalizacije in avtomatizacije v proizvodne procese ter kako je treba pri tem urejati socialno-ekonomske posledice teh procesov?

Avtomatizacija proizvodnje in uvajanje umetne inteligence bosta imela vse večji vpliv na obstoječa delovna mesta, saj bo umetna inteligenca postopoma prevzemala rutinska in manj zahtevna opravila.

Zato bo za delavce nujno, da se preusmerijo k zahtevnejšim nalogam, ki zahtevajo kreativnost, inovativnost, kritično razmišljanje in sposobnost reševanja kompleksnih problemov.

Umetna inteligenca temelji na učenju iz obstoječih vsebin-pogosto brez vednosti ali soglasja ustvarjalcev. To predstavlja resno grožnjo za kulturni sektor in ustvarjalce. Nujno je zaščititi ustvarjalno delo kot temelj identitete, demokracije in razvoja. Umetna inteligenca (UI) ne more obstajati brez človekovega ustvarjanja zato je ključna naloga, da se kulturni sektor zagotovi transparentno in etično uporabo umetne inteligence v korist ustvarjalcev in družbe kot celote.

Davki, prispevki in plačilo za delo

Kakšna je vaša usmeritev na področju davčne politike? Ali menite da je potrebna sprememba davka na dodano vrednost in premoženjskega davka ter v kakšni smeri?

Socialni demokrati zagovarjamo, da se preuči smiselnosti (in načina izvedbe) znižanja DDV na 5% na posamezne nujne življenjske potrebščine (kruh, mleko, otroške plenice, otroška hrana ipd.).

Hkrati predlagamo razbremenitev dela in večjo obdavčitev premoženja. Predlagamo uvedbo progresivne obdavčitve (vsega!) premoženja po principu tisočink, kot ga je predlagalo Slovensko nepremičninsko združenje. Ocenjeno vrednost skoraj 400 milijard evrov premoženja bi obdavčili z od 1 do 5 tisočinkami (od 1 do 5 promili oz. od 0,1% do 0,5%) letnega davka pri čemer bi na davčno osnovo zavezanci predhodno imeli pravico do določene nominalne splošne olajšave (po dogovoru s socialnimi partnerji predvidoma med cca. 100 in 250 tisoč evri). Nato bi bilo po progresivnem načelu vrednejše premoženje tudi višje obdavčilo obdavčeno. Za več kot milijon evrov vredno premoženje bi tako plačali 5 tisočink (0,5%; torej 5.000 evrov letno za vsak milijon evrov premoženja). To je še vedno bistveno manj, kot je povprečna stopnja nepremičninskih davkov (oziroma t.i. property taxes), ki v nekaterih državah znaša tudi do 1 % letno (10 tisočink) in več. Posebej pomembno je, da bi iz naslova tisočink progresivne obdavčitve premoženja prispevale vse fizične in pravne osebe, med njimi na primer tudi Cerkev ali podjetja, ki zaradi transfernih cen v Sloveniji izkazujejo ničelni dobiček iz dohodka. Sredstva zbrana od davka na premoženje pa (za potrebe javnofinančne nevtralnosti) bi namenili za razbremenitev stroškov dela ljudi, ki živijo od svojega dela (delavskega in srednjega razreda) in s tem zagotoviti temelj celovite davčne reforme.

Ali se strinjate, da je delo preveč obdavčeno, prihodki iz kapitala pa so pogosto obdavčeni z nižjimi stopnjami kot dohodki iz dela, zato bi morali delo obdavčiti manj, kapital pa bolj? Na kakšen način bi to uredili?

Hkrati predlagamo razbremenitev dela in večjo obdavčitev premoženja. Predlagamo uvedbo progresivne obdavčitve (vsega!) premoženja po principu tisočink, kot ga je predlagalo Slovensko nepremičninsko združenje. Ocenjeno vrednost skoraj 400 milijard evrov premoženja bi obdavčili z od 1 do 5 tisočinkami (od 1 do 5 promili oz. od 0,1% do 0,5%) letnega davka pri čemer bi na davčno osnovo zavezanci predhodno imeli pravico do določene nominalne splošne olajšave (po dogovoru s socialnimi partnerji predvidoma med cca. 100 in 250 tisoč evri). Nato bi bilo po progresivnem načelu vrednejše premoženje tudi višje obdavčilo obdavčeno. Za več kot milijon evrov vredno premoženje bi tako plačali 5 tisočink (0,5%; torej 5.000 evrov letno za vsak milijon evrov premoženja). To je še vedno bistveno manj, kot je povprečna stopnja nepremičninskih davkov (oziroma t.i. property taxes), ki v nekaterih državah znaša tudi do 1 % letno (10 tisočink) in več. Posebej pomembno je, da bi iz naslova tisočink progresivne obdavčitve premoženja prispevale vse fizične in pravne osebe, med njimi na primer tudi Cerkev ali podjetja, ki zaradi transfernih cen v Sloveniji izkazujejo ničelni dobiček iz dohodka. Sredstva zbrana od davka na premoženje pa (za potrebe javnofinančne nevtralnosti) bi namenili za razbremenitev stroškov dela ljudi, ki živijo od svojega dela (delavskega in srednjega razreda) in s tem zagotoviti temelj celovite davčne reforme.

Kakšno je vaše mnenje glede višine prispevkov za socialno varnost, ki jih plačujejo delodajalci in delavci? Ali menite, da bi bile potrebne spremembe, in če ja, kakšne?

SD zagovarjamo preoblikovanje obveznega zdravstvenega prispevka (pavšal) v enovit sorazmerni obvezni prispevek za zdravstveni zavarovanje. Hkrati s celovito davčno reformo bomo ob davčnem prestrukturiranju (višja obdavčitev premoženja, nižja obdavčitev dela) predlagamo postopno izenačili prispevne stopnje za pokojninsko in invalidsko zavarovanje delodajalcev in delojemalcev.

Zaposleni v javnem sektorju prejemajo osnovno plačo, ki ne sme biti nižja od minimalne plače. Ali menite, da bi takšen sistem določanja osnovne plače zaposlenih moral veljati tudi za zasebni sektor?

Podpirali bomo delovanje sistema plač v javnem sektorju, ki zagotavlja, da se plačni razredi in osnovne plače redno usklajujejo z minimalno plačo in stopnjo inflacije, da se ohrani realna vrednost dela v javnem sektorju. Nihče ne v javnem in ne v zasebnem sektorju ne bi smel prejemati osnovno plačo nižjo od minimalne.

Ali ste za to, da bi fiskalno pravilo, zapisano v ustavo, zrahljali oziroma ga zasnovali kot manj strogega?

Da. Glede spremembe fiskalnega pravila bi bilo smiselno poiskati širše družbeno soglasje, sploh za področje javnih investicij in drugih vlaganj.

Dolgotrajna oskrba

Na kakšen način boste krepili novo vzpostavljen sistem dolgotrajne oskrbe?

Po več kot dvajsetih letih čakanja smo končno dočakali sprejem Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki vzpostavlja enoten sistem storitev dolgotrajne oskrbe na domu in v institucijah. Ta sistem bo prispeval k dostojnemu in varnemu staranju, ki ne bo več odvisno od družinskih okoliščin posameznika ali od pripravljenosti žensk, da prevzemajo neformalno in neplačano skrb za svoje svojce. Kljub temu pa številne starostnike in njihove svojce upravičeno skrbi, da bodo pravice iz dolgotrajne oskrbe ostale zgolj na papirju in se ne bodo nikoli v celoti uresničile.

Zato bo v prihodnjih letih naša največja odgovornost zagotoviti, da bo zakon v celoti zaživel, ter da bodo ustrezno oskrbo prejeli vsi, ki jim ta po zakonu pripada. Ker je implementacija zakona šele v začetni fazi, je še vedno veliko neznank. Najbolj izrazite težave se kažejo pri pomanjkanju ustrezno izobraženega in usposobljenega kadra (negovalci, zdravstveni tehniki, tehnično in podporno osebje) v domovih za starejše in pri izvajalcih oskrbe na domu, pri organizaciji dolgotrajne oskrbe na domu, ki je v pristojnosti občin, ter pri pomanjkanju alternativnih oblik oskrbe v skupnosti (npr. varovana stanovanja ali stanovanjske skupnosti). Reševati bo treba tudi vprašanja ustreznosti kadrovskega normativov ter obsega števila ur storitev, ki bodo v posamezni kategoriji na voljo upravičencem. Poleg tega bomo morali biti še posebej pozorni na skupino starejših oseb z demenco in drugimi kognitivnimi motnjami, ki potrebujejo specifične oblike podpore in varstva.

Rešitve zahtevajo medresorsko sodelovanje in usklajevanje, saj posega tako na socialno, zdravstveno, zaradi načrtovanja kadra pa tudi na področje izobraževanja in zaposlovanja.

Kakšno je vaše stališče do obveznega prispevka za dolgotrajno oskrbo? Ali ga nameravate obdržati ali ukiniti? Če ga nameravate ukiniti, kako boste potem zagotovili financiranje dolgotrajne oskrbe kot nove sistemske socialne pravice?

Prispevek nameravamo obdržati. Sproti bomo preverjali izvajanje zakona o dolgotrajni oskrbi v praksi ter ga na podlagi izkušenj po potrebi pravočasno dopolnili ali spremenili. Zavzemali se bomo za integrirano, enostavno, hitro in uporabnikom prijazno izvajanje storitev dolgotrajne oskrbe. Zahtevali bomo javni in transparentni nadzor nad kakovostjo storitev ter nad zakonitostjo in smotnostjo porabe javnih sredstev za dolgotrajno oskrbo in socialno varstvo.

Kako boste zagotovili, da bo dolgotrajna oskrba dostopna vsem pomoči potrebnim, ne glede na dohodek, kraj bivanja ipd.?

Spodbujali bomo prostovoljstvo v sistemu dolgotrajne oskrbe ter krepili programe nevladnih organizacij, ki nudijo pomoč starejšim na podlagi prostovoljnega dela (npr. Prostofer, Starejši za starejše). Zagotavljali bomo sredstva za prenovu obstoječe javne mreže domov za starejše v skladu s sodobnimi standardi. Podpirali bomo uvajanje sodobnih tehnologij pri izvajanju storitev dolgotrajne oskrbe, z namenom fizične razbremenitve oskrbovalcev in izboljšanja počutja starostnikov. Za pravočasno obravnavo vlog upravičencev bomo po potrebi zagotovili dodatna sredstva za zaposlitev dodatnega kadra na centrih za socialno delo, ki opravljajo funkcijo vstopnih točk.

Kako boste poskrbeli za izboljšanje pogojev dela, pa tudi plačila za delo za delavke in delavce v dolgotrajni oskrbi? S kakšnimi ukrepi boste spodbudili zaposlovanje delavk in delavcev v dolgotrajni oskrbi?

Sprejeli bomo celovit nabor ukrepov za reševanje kadrovske stiske izvajalcev dolgotrajne oskrbe: ustrezne delovne normative, kadrovske štipendije, finančne spodbude za dokvalifikacijo in prekvalifikacijo, podporo pri zaposlovanju tuje delovne sile, subvencije za najemnine in kadrovska stanovanja, spodbude za zaposlitev ali podaljševanje delovne aktivnosti, prenos znanja med generacijami, aktivacijo dolgotrajno brezposelnih za pridobivanje znanj s področja nege in oskrbe starejših ter razvoj prostovoljstva kot dopolnitev strokovno organiziranih storitev.

Pokojnine in starejši

Kako boste poskrbeli za upokojece in upokojenke, ki živijo pod pragom revščine?

Demografske spremembe, predvsem staranje prebivalstva, predstavljajo enega največjih tveganj vsakega narodnega gospodarstva, saj imajo neposreden vpliv na stroške na področju zdravstva, pokojnin, dolgotrajne oskrbe in drugih. Moderne države skušajo tveganja obvladati o z ustreznimi strukturnimi reformami. Zgolj en ukrep ne bo zadoščal, potrebna bo ustrezna kombinacija, ki pa mora temeljiti na široki družbeni solidarnosti (nadgradnja obveznih zavarovanj ter javnih storitev in infrastrukture), na javnih vlaganjih in javnofinančnih prilagoditvah (domovi za starejše, demografski sklad), kot tudi v ustrezni organizaciji drugih sistemov, da pomagajo nositi del tveganj, ki jih s sabo prinaša dolgoživost (npr. krepitev in širitev vključenosti zaposlenih v kolektivna zavarovanja).

Kako boste poskrbeli za dostojne pokojnine?

Krepili in nadgrajevali bomo sistem obveznega pokojninskega zavarovanja, ki mora ostati osnova pokojninskega sistema in ki ob zagotavljanju dostojne pokojnine tudi motivira zavarovance za vključenost v zavarovanje (več vplačaš - več dobiš). Z vzpostavitvijo Slovenskih demografskih rezerv (t.i. demografskega sklada) bomo zagotovili dodatne finančne vire financiranje pokojninske blagajne ter posledično zagotovili dolgoročno vzdržno in nemoteno izplačevanje pokojnin«. Preučitev dodatnih možnosti za diverzifikacijo virov (npr. delež trošarin in dajatve za izkoriščanje vode in lesa ter drugih dajatev za uporabo naravnih virov) za zmanjšanje odvisnosti pokojninskega sistema od prispevkov iz dela.

Dostojno življenje v dolgoživi družbi je eden od smotrov političnega udejstvovanja – kako boste zagotovili dostojno življenje starejših?

Na izziv staranja družbe moramo odgovoriti s trojnim zagotovilom varne starosti: dom, dohodek in oskrba, pri tem pa tudi aktivni oz. mlajši generaciji dati jamstva, da omenjena zagotovila veljajo tudi zanje.

Enake možnosti

Razlike v plačah med spoloma se po letih povečujejo, to pa vodi tudi v nižje pokojnine žensk. Kaj boste naredili, da se ta trend zaustavi?

Zahtevali bomo prevrednotenje plačila v t.i. za družbo ključnih, večinoma feminiziranih poklicih, objavljane izplačevanja plač in dodatkov za enako delo po spolu in ukrepanje delodajalcev in inšpekcij, da se doseže enako plačilo za delo enake vrednosti.

Kako boste uredili implementacijo direktive o enakih plačilih v slovensko zakonodajo in preprečili neenakost plačil? Ali podpirate ratifikacijo konvencije Mednarodne organizacije dela (ILO) št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela? Kakšne ukrepe za podporo žrtev nasilja bi še predlagali?

Zahtevali bomo prevrednotenje plačila v t.i. za družbo ključnih, večinoma feminiziranih poklicih, objavljane izplačevanja plač in dodatkov za enako delo po spolu in ukrepanje delodajalcev in inšpekcij, da se doseže enako plačilo za delo enake vrednosti.

Izboljšali bomo sistemsko podporo države in nevladnih organizacij za preprečevanje nasilja nad ženskami in izboljšali pomoč žrtvam v postopkih.

Število oseb pod pragom tveganja revščine v zadnjih letih v Sloveniji narašča. Kaj boste naredili za zajezitev revščine?

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je stopnja tveganja revščine v letu 2024 znašala 13,2 %, kar pomeni 0,5-odstotno zvišanje v primerjavi z letom prej. Približno 276.000 oseb je živelo z dohodkom pod pragom tveganja revščine, kar je 12.000 več kot v letu 2023. Stopnja dolgotrajnega tveganja revščine je prav tako zrasla za 0,5 % in je v letu 2024 znašala 7,3 %. V zadnjih letih je pod pragom dolgotrajne revščine živelo približno 135.000 oseb, kar je prav tako 12.000 več kot leto prej. Med najbolj ranljivimi skupinami prebivalstva so enočlanska gospodinjstva, upokojenci z nizkimi pokojninami, populacija starosti med 55-65 let, nizko izobraženi, najemniki stanovanj, gospodinjstva z nizko delovno aktivnostjo, družine z otroki s hudo obliko oviranosti, invalidi, brezdomci in tuji delavci.

Glede na te statistične podatke je jasno, da moramo še naprej zagotavljati dostojno kakovost življenja vsem posameznikom in družinam z ustreznim nivojem socialnih prejemkov in nadomestil. Kljub nadaljevanju ugodne gospodarske rasti je nujno ustaviti trend naraščanja revščine in socialne izključenosti ter ga obrniti v nasprotno smer. Socialni transferji imajo pri tem še vedno ključno vlogo, saj po podatkih SURS-a tveganje revščine znižujejo za približno 40–45 %. Najbolj učinkoviti so pri otrocih, medtem ko je njihov vpliv pri starejših nekoliko manjši.

Osebnostne socialne stiske postajajo vse bolj kompleksne in intenzivne, zato je še toliko bolj pomembno, da poleg denarnih prejemkov in nadomestil, zagotovimo vsestransko strokovno psihosocialno pomoč in podporo, ustrezne krizne in začasne namestitve ter storitve dnevnega in institucionalnega varstva. Nasprotovali bomo zniževanju proračunskih sredstev za socialno varnost v korist povečevanja obrambnega proračuna. Prizadevali si bomo za ohranitev dosežene visoke stopnje socialne kohezije. Povečali bomo diskrecijsko pravico centrov za socialno delo pri dodeljevanju varstvenega dodatka.

Nekateri so prepričani, da so pogoji za pridobitev socialnih transferjev v Sloveniji prestrogi in obratno. Kakšne spremembe pri socialnih transferjih zagovarjate?

Socialni demokrati zagovarjamo izboljšanje delovanja centrov za socialno delo s krepitvijo strokovne avtonomije socialnih delavk in delavcev ter vsebinsko prenovo in povečanjem obsegom programom namenjenih za razreševanje osebnih in družinskih stisk ter povečanjem prisotnosti socialnih delavcev na terenu.

Ali podpirate razveljavitev ukrepov, ki posegajo v socialne pravice iz t. i. Šutarjevega zakona ?
Prepričani smo, da bo potrebno v naslednjem mandatu opraviti analizo posledic sprejetega "Šutarjevega zakona" in odpraviti njegove morebitne negativne posledice na socialno državo.

Javno zdravstvo

Na kakšen način nameravate (o)krepitev javno zdravstvo? Se vam zdi privatizacija v zdravstvu za bolnike škodljiva?

Smo vztrajen zagovornik in branik javnega zdravstva. Zagovarjamo učinkovito skrajšanje čakalnih vrst ter krepitev primarnega zdravstva, izboljšanje položaja družinskih zdravnikov, večjo dostopnost ginekološke in pediatrične oskrbe. Nasprotujemo razgradnji javnega zdravstva, predolgim čakalnim dobam ter premajhnemu vlaganju v zdravstvene kadre. Zavračamo bogatenje nekaterih na račun bolnih in pomoči potrebnih.

Ali podpirate ločitev javnega in zasebnega zdravstva? Kako preprečiti odhode zdravnikov iz javnega v zasebni sektor?

SD zagovarjamo kakovosten in vsem dostopen javni zdravstveni sistem. Ne podpiramo škodljivih dvojnih praks, ki slabijo dostopnost in krepijo neenakosti med ljudmi.

Kakšno je na splošno vaše stališče do t. i. zdravnikov dvoživk?

Ne podpiramo škodljivih dvojnih praks, ki slabijo dostopnost in krepijo neenakosti med ljudmi.

Ali boste z zakonom določili pooblastila Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) kot aktivnega kupca zdravstvenih storitev za svoje zavarovance, da bi ta lahko kot kupec nagrajeval racionalno organizacijo zdravstva in porabo namenskih javnih sredstev?

Zagovarjamo preusmeritev Ministrstva za zdravje na vlogo krmarja zdravstvenega sistema v tesnem sodelovanju z ZZZS preko okrepljene strukturne upravljalcev sekundarne in primarne ravni (t.i. generalne regijske uprave). Predlagamo določitev temeljne košarice pravic, ki mora biti v celoti in takoj dostopna oziroma financirana iz javnih sredstev (in zagotovitev drugih virov za vse, kar ni v košarici), tudi zobozdravstvenih storitev. Košarica se bo ažurno posodabljala glede na najprimernejše napredke v zdravstvu. Potrebno je načrtno in sistematično spremljanje stroškovne učinkovitosti financiranih programov, obvladovanju stroškov, povečevanje vloge upravljanja in vodenje javnega zdravstva.

Ali podpirate to, da se obvezen zdravstveni prispevek preoblikuje v progresivno plačevanje, pri čemer tisti z višjimi dohodki prispevajo več?

Podpiramo pravične prispevke za zdravstveno zavarovanje in vlaganja v javni zdravstveni sistem. In zagovarjamo preoblikovanje obveznega zdravstvenega prispevka (pavšal) v enovit sorazmerni obvezni prispevek za zdravstveni zavarovanje.

Sindikati

Socialni dialog kot eno od področij z dokajšnjo avtonomijo vseh vpletenih strani potrebuje spodbudno okolje – kako ga boste zagotovili?

Nasprotovali bomo negotovim reformam brez socialnega dialoga in soglasja socialnih partnerjev s posebnim poslušom za sindikalno stran.

Ali menite, da je treba sindikalne zaupnike in zaupnice s pomočjo zakonodaje bolje zaščititi?

SD zagovarjamo zaščito delavskih pravic med katere sodi tudi pravica do sindikalnega delovanja, kar je potrebno ščititi.

Ali si boste prizadevali za vzpostavitev zakonskega okvira, v okviru katerega bi bili sadov sindikalnega dela deležni zgolj članice in člani sindikatov?

SD zagovarjamo delavsko solidarnost in si predvsem želimo višje stopnje sindikaliziranosti v Sloveniji. Zato si bomo tudi prizadevali, da se plačana sindikalna članarina prizna kot posebna olajšava pri dohodnini.

Varnost in zdravje pri delu

Za vodenje učinkovite politike na področju varnosti in zdravja pri delu je ključen monitoring stanja. Ali boste na nacionalni ravni vzpostavili digitalizirano zbirko podatkov po zgledu registra varstva okolja, v katero naj bi delodajalci redno vnašali ključne podatke s področja varnosti in zdravja pri delu?

Socialni demokrati zagovarjamo varna delovna mesta in bomo zato podpirali vse iniciative in projekte, ki bi lahko izboljšali varnost na delovnem mestu za zaposlene.

Izvajalci medicine dela zaradi navzkrižja interesov ne morejo v skladu s svojo strokovno doktrino ugotavljati poklicnih bolezni, saj so finančno odvisni od delodajalcev. Ali boste reformirali medicino dela tako, da bo postala javna služba, ki bo financirana iz javnih sredstev iz naslova delodajalčeve diferencirane prispevne stopnje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni?

Socialni demokrati bomo spodbujali ukrepe za zmanjševanje poklicnih bolezni ter za varnost in zdravje pri delu. Vsekakor bomo na tem področju prisluhnili stroki in stališčem socialnih partnerjev.

Delavec, ki mora danes sam vložiti zahtevo za priznanje statusa poklicne bolezni, ni usposobljen za njeno prepoznavanje. Ali boste nadgradili Pravilnik o poklicnih boleznih tako, da bo za predloge za njihovo ugotovitev v bodoče naloga javno-financiranega izvajalca medicine dela?

Socialni demokrati bomo spodbujali ukrepe za zmanjševanje poklicnih bolezni ter za varnost in zdravje pri delu. Vsekakor bomo na tem področju prisluhnili stroki in stališčem socialnih partnerjev.

Inšpektorat RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu najpogosteje ugotavlja slabo strokovno delo na področju ocenjevanja tveganja in usposabljanja delavk ter delavcev za varno delo. Ali boste znova predpisali dovoljenji za opravljanje teh dveh strokovnih nalog?

Prepričani smo, da je potrebno imeti učinkovit in strokoven inšpekcijski nadzor, zato bomo v dialogu s socialnimi partnerji sprejeli ukrepe potrebne za izboljšanje delovanja Inšpektorata RS za delo.

Kakšna bi morala biti zaščita delavk in delavcev pri delu na prostem, kadar temperatura ozračja presega 30 stopinj Celzija oziroma je nižja od 16 stopinj Celzija, in sicer v dejavnostih, za katere še noben predpis ne določa omejitev? Gre za transportna sredstva, ki se uporabljajo zunaj podjetja; pri pridobivanju mineralov in nekovin v ekstraktivni industriji; na ribiških čolnih in na poljih, v gozdovih in na podobnih zemljiščih, ki tvorijo del kmetijskega ali gozdarskega podjetja, in ležijo stran od zgradb delodajalca.

V vseh delovnih okoljih je potrebno vsem zagotoviti varna pogoje dela, delo na prostem pri tem ne sme biti izjema.

Ali bi glasovali za sprejem direktive EU in slovenskega predpisa za obvladovanje stresa in drugih psihosocialnih tveganj na delovnem mestu?

SD zagovarjamo varnost in zdravje pri delu in bomo podpirali vsa tovrstna prizadevanja.

Stanovanjsko področje

Kaj boste storili glede stanovanjske krize, ki je posledica tega, da se je Slovenija po osamosvojitvi odpovedala – vsaj do nedavnega – aktivni javni stanovanjski politiki in s stanovanjskim zakonom privatizirala velik delež takratnega stanovanjskega fonda? Kakšne ukrepe v zvezi s tem načrtujete?

Slovenija potrebuje rešitve za bivanje za mlade, družine in starejše. Potrebujemo izvedbo načrta za izgradnjo javnih najemnih stanovanj in aktivacijo praznih, neizkoriščenih stanovanj. Zgraditi je potrebno domove za študente, da študentom zagotovimo dostopno ponudbo bivanja. Z vlaganji v domove za starejše moramo povečati kapacitete za institucionalno oskrbo starejših. V Sloveniji imamo stanovanjsko krizo, ki je posledica dolgoletnega prepuščanja stanovanjskega področja trgu. To je povzročilo vrsto nesorazmerij in nezadovoljene potrebe po ustreznem bivanju več generacij. Vse več državljanov, med njimi največ mladih in mladih družin, danes vse težje dostopa do stanovanj. To potrjujejo tudi javne evidence ter čakalni sezname občin in stanovanjskih skladov. Zato imamo danes rekordne cene nepremičnin, ki si jih mladi in srednji razred ne morejo privoščiti. Po deležu lastniških stanovanj smo v evropskem vrhu, po deležu stanovanj za najem na samem repu. Javni interes in zato naloga države je, da z aktivno stanovanjsko politiko omogoča človeku dostojno življenje.

Ali potemtakem podpirate gradnjo javnih najemnih stanovanj? S kakšnimi ukrepi jo je po vašem treba okrepiti in pospešiti? Ali bi morala država pospešeno graditi tudi stanovanja za prodajo?

S privatizacijo nekdanjih družbenih stanovanj se je država odpovedala svoji aktivni stanovanjski politiki in jo prepustila prostemu trgu. S tem se je osiromašil fond potrebnih javnih najemnih stanovanj, saj ni bilo več spodbud in potrebnih sredstev za izgradnjo novih najemnih stanovanj. Kot ponavadi se negativne posledice ne pokažejo takoj, vendar pa ta čas prej ali slej pride. Nadaljevanje z ukrepi za pospešeno gradnjo javnih najemnih stanovanj z dodatnimi javnimi sredstvi v obliki nepovratnih in povratnih sredstev ter državnih poroštev. S pomočjo spodbud se naj financirajo projekti, ki predvidevajo gradnjo, sanacijo ali nakup stanovanj, namenjenih oddaji v najem za nedoločen čas. Umeščena bodo v naseljih znotraj razvojnih regij, ki imajo izkazana tržna neravnotežja med ponudbo in povpraševanjem po najemnih stanovanjih.

Hkrati s povečanjem fonda javnih najemnih stanovanj velja razmisliti o vzpostavitvi zakonske možnosti, da po zgledu nekaterih drugih zahodnih držav država omogoči občinam, da omejijo rast najemnin stanovanj, ki se oddajo na trgu. S tem bi odpravili oderuške najemnine in vnaprej preprečili špekulativno gradnjo, ki povzroča gentrifikacijo in s tem povezane škodljive družbene in ekonomske posledice.

Glede obdavčitve nepremičnin si želimo, da je le-to del dogovora o davčnem prestrukturiranju (zmanjšanje obdavčitve dela in povečanje (vsega!) obdavčitve premoženja, ne zgolj nepremičnin).

Sindikati upokojencev Slovenije, ki je del Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, si že dalj časa prizadeva za državno sofinanciranje vgradnje dvigala v stanovanjske objekte? Ali boste poskrbeli za ureditev sistemskega sofinanciranja te možnosti oziroma, kako boste na splošno poskrbeli za večjo mobilnost starejših?

SD smo prepričani, da je potrebno prednostno pospešeno odpravljati arhitektonske in druge ovire, ki gibalno in senzorično oviranim osebam otežujejo dostop do javnih zgradb, medkrajevnega javnega prevoza in uporabe tehnologij. Med slednje sodijo tudi dvigala v stanovanjskih objektih, kjer vidimo glavno nalogo lokalnih skupnosti, ki jim moramo zagotoviti potrebne finančne vire in jamstva.